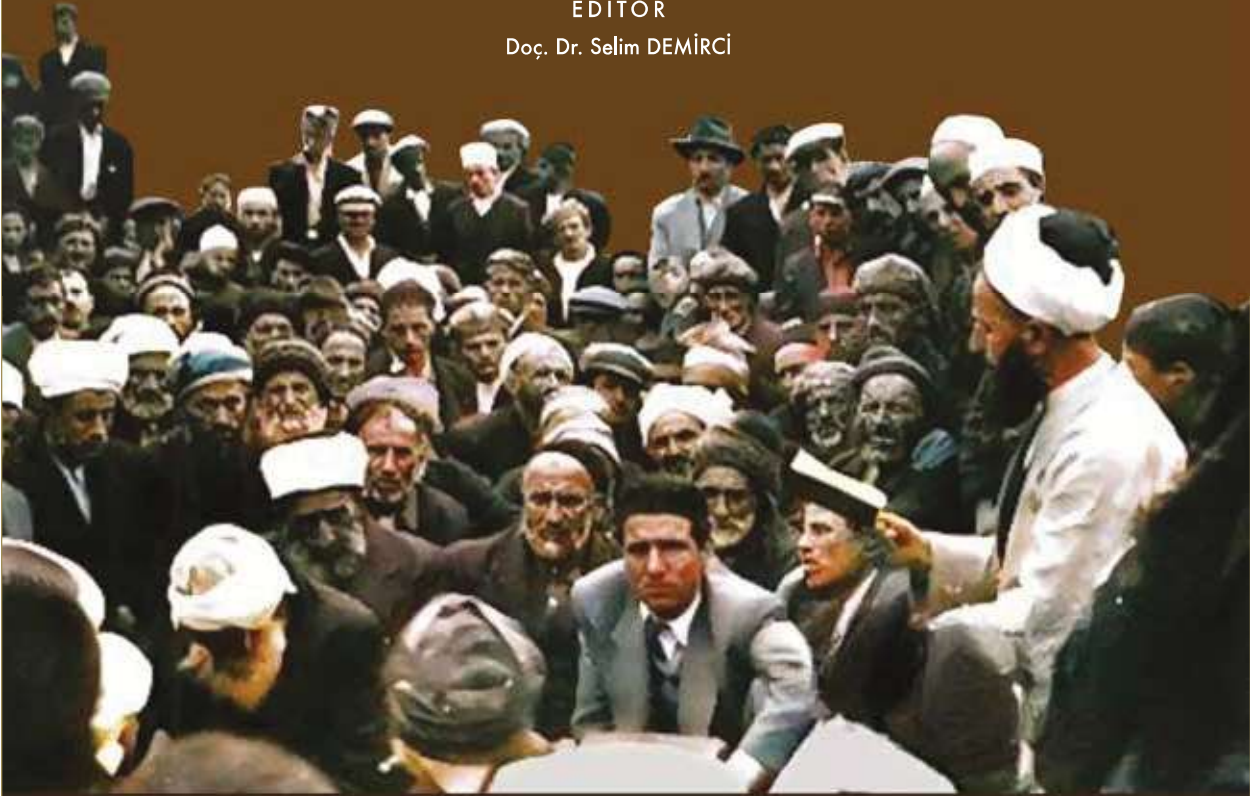

Karadeniz'de Hoca Olmak

Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

EDİTÖR

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Trabzon Kitaplığı: 6
Geleneksel Kültür Dizisi: 2

Yayın Koordinatörü
Erdem Zekeriya İSKENDEROĞLU

Yayın Danışmanı
Emre GÜLSEVER

Karadeniz’de Hoca Olmak
Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

Editör
Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Yayın Ekibi
Doç. Dr. Süleyman GÜR
Doç. Dr. ŞenoI SAYLAN
Doç. Dr. Eyüp ÖZTÜRK
Doç. Dr. Fatih TOPALOĞLU
Öğr. Gör. Ahmet Cevdet KARACA

Proje Asistanları
Fatma Rabia DÜZENLİ
Serpil ARSLAN
Cansel AKGÜL

Teknik Destek:
Murat DAVULCU (Yönetmen)
İdris AKYÜZ (Yönetmen Asistanı)

ISBN: 978-975-7770-65-7
TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 48884

Kitap Tasarım
Salih PULCU

1. Baskı, Aralık 2023
Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 117

Baskı-Cilt
Seçil Ofset 100. Yıl Mahallesi
Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No: 77 Bağcılar İSTANBUL
Sertifika No: 44903

Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Gülbaharhatun Mahallesi
Kahramanmaraş Caddesi No.159
Ortahisar TRABZON
Yayınevi Sertifika No: 48884

Önsöz

Karadeniz’de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat başlıklı proje, 1900-2000 yılları arası geleneksel İslâmî ilimlerin tedrisine Trabzon özelinde yoğunlaşmıştır. Bu tarihsel süreçte olayların içinde yer alanlar ya da etkin isimlere yetişerek onlara talebe olanların anlatımları merkeze alınarak din eğitimi, dinî tedrisatta öne çıkan isimler, bu hocaları besleyen ilmî damarlar, şehrin bu açıdan ülkemize etki ve katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Osmanlı’nın yıkılışını ve Türkiye Cumhuriyeti’nin de kuruluşunu görmüş; yani bir nevi geçiş kuşağı olan kimselere yetişmiş, çoğunlukla 1930-1940 sonrası dünyaya gelen büyüklerimizin birer birer aramızdan çekildiğine üzülerək şahit olmaktayız. Onların hocalarına ve kendi hayat serüvenlerine dair anlatacaklarının hem yakın dönem Trabzon hem de ülkemizin yaşadığı siyasal, sosyal, kültürel ve dinî değişimler açısından önemli olduğu düşüncesi, bu projenin hayata geçmesinde belirleyici olmuştur. Bu amaçla bir şekilde dinî gelenekle bağı bulunan veya imam-hatip liseleri, ilâhiyat fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlara katkısı olmuş bazı isimler tespit edilerek, kendileriyle görüşmeler yapılmıştır. Dönemsel bazı detayları elde etme adına, önceden bir çalışma yapılarak hocalarımıza hazırlanmış bazı sorular yönlendirilmiş olsa da, anlatımın seyri mülâkatları şekillendirmiştir. Yani teknik anlamda yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Proje ekibinin heyecanla giriştiği bu çalışmanın, onlar açısından alışılmış bir akademik faaliyet olmadığı belirtilmelidir. Dolayısıyla ortaya çıkan ürün, daha öncesinde kamera ve yayın tecrübesi bulunmayan bir ekibin mütevazı çalışması olarak görülmelidir. Sürekli video veya film kültürünün her geçen gün çitayı yükselttiği bir ortamda, hocalara dair anlatıları kayda almanın, teknik anlamda “göz dolduracak” çalışma beklentisi doğurması şaşırtıcı bir durum değildir. Ancak bu projenin odağında, ekranı dolduracak veya popüler kültürü besleyecek işlerden çok, bölgeye dair arşiv bırakma amacı yer almaktadır. Yani bu proje, her şeyden önce Trabzon hafızasına katkı sunmak, yakın döneme yönelik akademik çalışmalara veri hazırlamak ve biraz da yaşadığımız coğrafyaya karşı sorumluluğu bir nebze olsun yerine getirmek niyetiyle hayata geçirilmiştir. Uygulama esnasında aşılabilir güçlüklerle karşılaşılmasa da her şeyin beklendiği veya planlandığı gibi yürütülebildiği de söylenemez.

Her çalışma gibi önünüzdeki projenin sınırlarını da çalışmanın “konusu” ve “hedefleri” belirlemiştir. Yani kısaca: Trabzon ve çevresinde dinî hayatın öne çıkan yönleri ve etkin isimlere dair tanıklıklar. Bu hususu tespit noktasında proje ekibinin gözettiği ve tercihte bulunduğu hassasiyetlerin bir eksiklik gibi algılanması doğru olmayacaktır. Mesela ho-

calarımızın da en az bizler kadar hassas olduğu tarihsel kişiler, kurumlar ve bazı kitlesel yapıları doğrudan zan altında bırakacak veya bu anlamda tartışmaya sebebiyet verecek beyanlardan kaçınılmıştır. Bu noktada olgusal durumlara yer verilmesi tercih edilmiştir. Yani yakın dönemin düşünsel tarihi, siyasal hareketleri üzerine çalışan ve belli grupların siyasetle ilişkisi üzerine akademik anlamda yoğunlaşanların bir eksiklik gibi görebileceği kapalı noktalar, projenin kuşatıcı hedefleri ve polemiklerden sakınma anlayışının bir sonucudur. Bu durum akademik tutarlılık ve tarihsel olayları mümkün olduğu kadar müdahalesiz aktarmaya çalışma anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda bizlerle görüşmeyi kabul eden hocalarımızın da yaptıkları konuşmalarda aynı hassasiyetleri paylaştığını gözlemlememiz bizleri fazlasıyla memnun etmiştir.

Proje kapsamında, “Karadenizli Hoca” üst vasfını taşıyan, Trabzonlu kırk hocayla görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin bir kısmı, Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde, bir kısmı İstanbul, Ankara, Bursa ve Sakarya’daki farklı mekânlarda, bir kısmı da hocaların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Bizleri evlerinde ağırlayan hocalarımıza ve aile fertlerine misafirperverliklerinden ötürü teşekkür ederiz. Yine bizlere mekân tahsis eden, kurumsal olarak destek olan ilâhiyat fakültelerine, resmî ve özel kuruluşlara şükranlarımızı sunarız. Ayrıca, bazı hocalarımız rahatsız olmalarına rağmen görüşme taleplerimize olumlu cevap vermişlerdir. Bu hocalarımıza hassaten teşekkür eder, her birine sıhhat ve afiyetler dileriz.

Online olarak erişime açılan bu görüşmeler pek çok farklı mekânda ve çeşitli şehirlerde oldukça yorucu bir koşuşturmayla kısa bir sürede gerçekleştirilmiştir. Özellikle resmî işler, kurumsal işleyiş ve beklenmedik bazı olaylar projenin yapılabilmesi için belirlenen sürenin büyük bir kısmından proje ekibini mahrum etmiştir. Bu da, çekimlerin yapılması, kayıtların tek tek gözden geçirilmesi, özel konulara değinen fragmanların belirlenmesi, konuşmaların dökümü, basımı gibi çalışmaları az bir zamanda ve yoğun bir tempo içerisinde yapmayı gerekli kılmıştır. Dolayısıyla bu proje, sorumluluk olarak proje ekibini bekleyen akademik faaliyetlerin aksamadan yürütülmesiyle birlikte kısa sürecek bir sürede hazırlanmak durumunda kalmıştır. Özellikle dökümlerin kısa sürede okunmasının gerekli oluşunun yanı sıra bunların tashihi ve gerekli bazı müdahalelerin yapılmasının ayrı bir akademik yük olduğu vurgulanmalıdır. Bu anlamda bazı konuşmalara müdahalenin bizi son derece zorladığı belirtilmelidir. Bu zorluklara rağmen bazen yazı dili bazen konuşma dili bazen de ikisi arası bir vasatın öne çıktığı bir kitap teşekkür edebilmiştir. Metinler okunurken zorunlu olarak bazı cümlelere editöryal dokunuşların yapıldığı, ihtiyaç durumunda anlamı bozmayan takdim ve tehirlerle başvurulduğu, tekrarların ve konuşma dilinin bir sonucu olan bazı belirsizliklerin çıkarıldığının göz önünde tutulması beklentimizdir.

Görüşmelerde hocalara; kendi aile fertleri, aile çevresinin ilme ilgisi, çocukluk dönemleri, tahsilleri, hocaları ve yürüttükleri faaliyetlere dair sorular yöneltilmiştir. Onlar da zihinlerinde yer tuttuğu kadar ve bazen de bizim ısrarlı sorularımıza tahammül ederek

hatıralarındakileri aktarmışlardır. Aslında her birinin anlatımından; son bir asrın Trabzon'u, dinî ilimler sahasında önemli isimler ve yeni kurumsal dinî müesseselerin hangi vasatta kurulduğu ve yol aldığına dair bir tablo ortaya çıkmıştır. Bir hocayı ya da tarihsel bir olayı anlatırken her biri kendi veçhesinden baktığı ve bir detaya yoğunlaştığı için bütünün parçaları birleşmiş oldu. Meraklıları adına, yeni açılan imam-hatip liseleri-ilâhiyat fakülteleriyle medreselerin farkları veya benzeştiği hususlara dair ipuçları belirginleşmiş oldu. İlim adamı yetiştiren evler, ilmiye sınıfına mensup aileler, bazı köylerin "karizmatik" kişiler sayesinde bir merkez hâline gelişi, Trabzon'un 1950 sonrası yeni çehresi ve daha gencecik olan imam-hatip liselerinin inşasının hangi şartlarda gerçekleştiği gibi pek çok detay hocalarımızın konuşmalarının satır aralarında ilgililerini beklemektedir. Kısacası bu çalışma, kırk hocanın anlatımından oluşan mütevazı bir arşiv çalışmasıdır. Ayrıca mülâkatların tümünün kayda alınması ve bunların yayımlanması, ilerleyen yıllarda anlatıları daha da anlamlı hâle getirecek, Karadeniz ve Trabzon hafızasının canlı kalmasını sağlayacaktır.

Projenin ifade ettiği anlam, konusu, çıktıkları ve hedeflerinin anlatıldığı bir bölüm ve mülâkatların dökümünden oluşan bu kitap, projeyi kalıcı hâle getirecek unsurlardan birisidir. Özellikle değerlendirmelerin yer aldığı giriş bölümünde, bazı tespitler ve bağlantılarla mülâkatlar için hazırlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Projenin akademik değerlendirme kısmı olarak da görülebilecek olan bu bölümün, akademik metinlerin yoruculuğu yerine, daha ziyade akıcı olması hedeflenmiştir. Bunda da projenin hedef kitlesi yönlendirici olmuştur. Zira bu projeye ilgili çıktılar, sadece akademik çalışma yapanları değil, yakın döneme ve Trabzon'a ilgi duyan herkesi ilgilendirmektedir. Bu bölümde, hem mülâkatlarla uyumlu olsun, hem de okurlar için mülâkatları anlamlı hâle getirsin diye genel tabloyu göstermek amacıyla temel olabilecek bazı örneklere ve isimlere yer verilmiştir.

Çalışmamız pek çok kişi ve kurumun desteğiyle gün yüzüne çıkmıştır. Öncelikle projeyi kurumsal anlamda sahiplenen Trabzon Üniversitesi İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi ve destekleyen Trabzon Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür ederiz. Kurumlar adına da özellikle Trabzon Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Emin Âşıkutlu ve Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Zorluoğlu, ayrıca en az onlar kadar kurumlar adına çalışmaları takip eden İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Süleyman Gür ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Erdem Zekeriya İskenderoğlu beylere müteşekkirimiz. Projeyi yoğun akademik çalışmaları ve çeşitli sorumluluklarına rağmen sahiplenip yürütücülüğünü yapan Doç. Dr. Selim Demirci ve araştırmacı olarak sahada çalışan Doç. Dr. Eyüp Öztürk, Doç. Dr. Şenol Saylan, Doç. Dr. Fatih Topaloğlu, Doç. Dr. Süleyman Gür ve Öğr. Gör. Ahmet Cevdet Karaca beyefendilerin emekleri önünüzdeki çalışmayı ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma fakültemizden ve ihtisas kursumuzdan mezun öğrencilerimizin de yer aldığı proje olması hasebiyle de bizim için ayrı bir anlam taşımaktadır. Bundan dolayı projeye katkı sunan lisansüstü

bursiyer öğrencilerimiz Fatma Rabia Nur Düzenli, Serpil Arslan ve Cansel Akgül'e müteşekkirimiz. Projemizin teknik sorumluluğunu üstlenen yönetmenimiz Murat Davulcu ve asistanı İdris Akyüz beylere de özverili çalışmalarını için teşekkür ediyoruz. Metinlerin dökümünde bazı bölümlere göz atarak bizlerle fikirlerini paylaşan sayın Mustafa Çil, Murat Ustakurt, Abdulkerim Malkoç, Mahmut Ayyıldız, Murat Arif Güney, Nur Kübra Demirci, Ayşegül Balık, Sema Berber, Merve Vildan Ata ve Semih Aras'a da teşekkür borçluyuz.

Hassaten bizlerle görüşmeyi kabul eden, evlerinde, köylerinde, çalıştıkları kurumlarda bizleri ağırlayan hocalarımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Son olarak "Trabzon'u hocalarla anılan bir şehir" hâline getiren tüm büyüklerimizi de hayırla yâd etmek istiyoruz. Zira arkalarında; şahsiyetli duruşlarıyla, dinmek bilmeyen gayretleriyle, bereketi günümüze kadar ulaşan talebeleriyle ve eserleriyle kendilerinden bahsedilecek temiz bir hayat bıraktılar. Ahirete irtihal etmiş olanlara rahmet, hayatta olanlara da sıhhat ve afiyet diliyoruz.

Trabzon 2023

Doç. Dr. Süleyman GÜR

İslâmi İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Proje Yürütücüsü

Abdurrahman Kul

1945'te Çarşıbaşı Kavaklı köyünde dünyaya geldi. 1955 yılında Çarşıbaşı İlkokulu'ndan mezun oldu. Aynı yıl Çarşıbaşı Merkez Kur'an Kursu'nda hıfzını tamamladı ve icâzet aldı. 1960-1961 yılında Trabzon İmam-Hatip Lisesi'ne kaydını yaptırdı. 1966-1967 yıllarında Trabzon İmam-Hatip Lisesi mezunu olarak aynı yıl Konya Yüksek İslam Enstitüsü'ne kaydoldu. 1971 senesinde enstitüden mezun olarak Adana İmam-Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenliğine atandı. Burada 3-4 yılı idareci olmak üzere yedi yıla yakın hizmet etti. 1977'nin son ayında Giresun İmam-Hatip Lisesi müdürlüğüne atandı. Burada da 1981 yılına kadar görev yaptı. Daha sonra din görevlisi ve İslam dini öğretmeni olarak Belçika'da devlet memuru olarak çalıştı. 1985 yılında Türkiye'ye döndü. Tekrar bir süre Giresun İmam-Hatip Lisesi'nde çalıştıktan sonra Çarşıbaşı Lisesi'nde yedi yıla yakın bir süre müdür olarak görev yaptı. 1996 yılında yeni açılan Beşikdüzü Anadolu İmam-Hatip Lisesi'ne kurucu müdür olarak atandı ve 2000 yılına kadar bu görevi icra etti. Daha sonra 28 Şubat hadisesinde tekrar Adana'ya, ilköğretim okuluna öğretmen olarak atandı. 2000 yılında emekli oldu.

Selim Demirci'nin yaptığı görüşme Trabzon Çarşıbaşı Merkez Yeni Camii'de gerçekleştirilmiştir.

---

24 Haziran 2023. Çarşıbaşı'nda Abdurrahman Kul hocamızla birlikteyiz. *Karadeniz'de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat* başlıklı projemizin bugünkü görüşmesinde hocamızla hizmet ve eğitim hayatıyla ilgili detaylı bir mülakat gerçekleştireceğiz. Biz sözü daha fazla uzatmadan hocamıza bırakmak istiyoruz.

Hocam kısaca kendinizi bize tanıtabilir misiniz?

1945'te Çarşıbaşı Kavaklı Köyü'nde dünyaya geldim. Babamın adı İsmail, annemin adı Fatma'dır. 1955 yılında Çarşıbaşı İlkokulu'ndan mezun oldum. Aynı yıl Çarşıbaşı Merkez Kur'an Kursu'nda hıfzımı tamamladım ve icâzet aldım. 1960-1961 yılında Trabzon İmam-Hatip Lisesi'ne kaydımı yaptırdım. 1966-1967 yıllarında Trabzon İmam-Hatip Lisesi mezunu olarak aynı yıl Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nde eğitime başladım.

1971 yılında enstitüden mezun olarak Adana İmam-Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenliğine atandım. Orada yedi yıla yakın bir hizmet sürdürdüm. 1977'nin son ayında Giresun İmam-Hatip Lisesi müdürlüğüne atandım. Burada da 1981 yılına kadar görev yaptım. Daha sonra din görevlisi ve İslâm dini öğretmeni olarak Belçika'da devlet memuru olarak çalıştım. 1985 yılında Türkiye'ye döndüm. Tekrar Giresun İmam-Hatip Lisesi'nde 5-6 ay çalıştıktan sonra Çarşıbaşı Lisesi'nde yedi yıla yakın bir süre müdür olarak görev yaptım. Akabinde Beşikdüzü Anadolu İmam-Hatip Lisesi açıldı. Oraya kurucu müdür olarak 1996 yılında atandım ve 2000 yılına kadar burada bu görevi icra ettim. Daha sonra 28 Şubat hadisesinde tekrar Adana'ya, ilköğretim okuluna öğretmen olarak atandım. O münasebetle oraya giderek iki ay kadar kaldım. 2000 yılında emekli oldum.

Hocam bizim projemizin adı "Karadeniz'de Hoca Olmak". Bu anlamda sizden çok şey öğreneceğimizi düşünüyoruz. İsterseniz doğduğunuz köy olan Kavaklı'yla başlayalım. Anne-babanızın dinî hayatı nasıldı, doğduğunuzda Kavaklı'da dinî hayat nasıldı?

Rahmetli babam hafızlık yapmamı isterdi. Şöyle derdi: Oğlum seni Mısır'a göndereceğim. Tabi eski insanların konuşmalarındaki Mısır nedir bilmiyordum, sonra anladım ki seni Ezher Üniversitesi'nde müderris yapacağım, diyormuş. Babam Çarşıbaşı'nda dokuma keşan, peştamal işinin kurucularındandı. Yani şehrin ileri gelenlerindendi. Ben tabi onu anlayamazdım. Daha sonra anladım ki babamın tahsil hayatında benden isteği, Ezher Üniversitesi'nde müderrislikmiş. Ancak ben hafızlığımı yaparken on sayfada, yani yarım hafız durumundayken 1958 yılında babam vefat etti.

Hocam babanız Mısır'daki Ezher Üniversitesi'nden nasıl haberdar oldu, Mısır'da okumuş birisi mi vardı?

Babam Çarşıbaşı'nın okur-yazarlarındandı ve çok uyanıktı. Bizim köyümüzde Osmanlı medresesi vardı. Medresede Oflu Mustafa Efendi vardı, babam hep ondan bahsederdi. Babam ondan tedrisat görmüştü.

Hocam sizin köyünüzde Osmanlı medresesi mi vardı?

Evet, babam orada tedrisat görmüştür. Demek ki oradan kaynaklı bana böyle bir isteği vardı; ama nasip olmadı.

Peki annenizin dinî eğitiminizde bir etkisi var mı hocam?

Evet. Rahmetli annem dindardı, Kur'an'ın hepsini ezbere bilmeseyse bile mükemmel okurdu; hatta ben hafızlık yaparken beni takip ederdi. Böyle bir kadındı. Bu şehirde kendisine Osmanlı kadını derlerdi.

Hocam köyünüzde babanızın bir medrese geçmişi var. Annenizin hafızlık ilgisi var. Sizin döneminizde köyünüzde başka hocalık vasfı olan bir sima var mıydı?

Bizim Kavaklı her yönüyle dindar bir köydür. Mesela şu Türkiye birincisi olan çocuk var ya Muhammet Saka, o bizim köyümüzdeydir. Bu medresenin tesiri ve bereketindedir. Bugün köyümüzde bayağı hafız vardır. Benim oğlum da hafızlığını tam bitirmedi ama Sahil Camii'nin imamıdır.

Hocam sonra Çarşıbaşı'na ilkokula geliyorsunuz. İlkokulda zihninizde kalan dinî hayatla ilgili olumsuz ya da olumlu hatırladığınız bir şey var mı?

Tabi, çok vardır. Bunların bir kısmı siyasidir. Ama şu kadarını söyleyeyim o zamanlar 1950-1951 yıllarında biz okulda okurken arkadaşlarımla babaları başka bir partiden, benim babam başka bir partidendi. Belki de yanılıyorumdur ama okulda öğretmenler o diğer öğrencilere daha yakın gibi görünüyordu. Bize biraz daha uzak dururlardı.

Ailenizin siyasi görüşünden dolayı mı böyle bir tutum vardı?

Şöyle izah edeyim... Bir gün babamla aramızda şöyle bir diyalog geçti:

Babama dedim ki:

“Baba, biz de şu partiden olalım.”

O da güldü ve “Niye?” dedi. Dedim ki “Okulda öğretmenler bize karşı daha serin.” Yine güldü ve dedi ki, “Oğlum, hiç unutmam yani onu hep vaazlarımda nasihatlerimde de söylerim, falancı o partidense ben ondan olamam!”

“Allah Allah, niye?!” dedim. Babam dedi ki: “Zamanında beraberdik. O devletin bazı şeylerini gasp etti...” O kadarını söyleyeyim yani.

Babam buradaki caminin yapımında elinde kumbarayla otobüslerde dahi para topluyordu. Ben ilkokula giderken kendi kendime babam dileniyor, dilencilik yapıyor diye düşünüyordum. Babam bu işi bıraksa diyordum. Sonra bir gün rahmetli babam, annemin yanına geldi ve şöyle dedi:

“Fadime, para toplamayı bıraktım.” “Oh!” dedim kendi kendime, çok sevindim. Anacığım dedi ki:

“Ya niye bıraktın, cami için topluyordun. Bir işin yok, camide çalışıyorsun.” Burada bahsedilen cami 50'li yıllarda yıkılmıştı. Babam para toplayıp onu yaptırıyordu.

Hocam kayıtlara girsin diye soruyorum. Şu an bu programı icra ettiğimiz cami, daha önce babanızın yapılmasına vesile olan cami mi?

Evet. Cenab-ı Hak bize nasip etti. Annem, babama bırakmayacaktın, dedi. Babam da anneme dedi ki: “Fadime parayı topladım. Orada 5-6 arkadaşıyla parayı saydık. Sonra önüme bir para koydular. Dedim “Bu nedir?” Dediler ki: “Parayı sen topladığın için bu senin hakkın, bunun yüzde onu sana aittir.” Ben de onlara “Şu parayı alın, bundan sonra ben para toplamak istemiyorum.” dedim. Onun da sebebi şudur: “Belki içimizde bunu ben toplasam da bu parayı ben alabilsem şeklinde düşünenler olur diye bu toplama işinden vazgeçiyorum.” dedi. Babam böyle bir adamdı.

Hocam arzu ederseniz hafızlığa başlamanızdan ve hafızlık hocanızdan bahsedelim.

1955'te ilkokuldan mezun oldum ve o sene burada Kur'an kursu açıldı.

İlk Kur'an kursu mu?

Evet. Diğer camimize imam olarak Yusuf Terzi Hocaefendi geldi. İlkokulu bitirdim. 1955 yılında babam beni Kur'an kursuna verdi. Benim arkadaşlarımdan hepsi liseye, öğretmen okullarına gittiler. Bense burada hafızlığımı bitirdim.

Hocam Yusuf Terzi Hoca'da mı bitirdiniz?

Evet, Vakıfkebir'in Mısırlı köyünden Yusuf Terzi Hoca'yla bitirdim.

Hocanızdan biraz bahseder misiniz?

Hocam çok muhterem bir insandı. Bizi hem yetiştiriyordu hem de bize mukabeleler okutuyordu. Biz Ramazan mukabelelerini ezbere okurduk. Hatta ben Konya İslam Enstitüsü'nde Mevlana Hazretleri'nin yanındaki Sultan Selim Camii'nde sahur mukabelesi okurdum.

Hocam öğrenciliğinizde mi okurdunuz?

Evet. Ben, Ali Ramazanoğlu ağabeyimiz ve bir de Sivaslı Mehmet arkadaşımızla okurduk. Aynı zamanda Tahir Büyükkörükçü vardır. O da meşhurdur. Kapı Camii'nde arkadaşlarla müşterek bir şekilde ikinci mukabelesi okurdum. Allah'a şükrediyorum ki bizi böyle bir branşa nasip etti.

Hocam Yusuf Terzi Hoca sadece hafızlık hocası mıydı, kurrâ tarafı da var mıydı?

Evet. Kurrâydı. Hatta rahmetli Hafız Haydar Özak'ın öğrencisiydi.

O silsile ile bağlantılısınız yani hocam.

Evet. Haydar hocam da bizim imam-hatibe girdiğimiz sene bıraktı; fakat hafızlığımızı bitirdiğimizde icâzet törenimizde reisülkurrâya vekaleten o katıldı.

Hocam yani siz hafızlığı bitirince icâzet yaptınız ve icâzet törenine Hafız Haydar Hocaefendi geldi?

Tabi tabi. Hiç unutmam, hocaefendiyle sohbet etmek büyük bir bahtiyarlıktı ve tarifi mümkün değildi. Çok şükür bize de nasip oldu. Hafızlık icâzetlerinde de, meşhur insanların cenazelerine de Haydar Hafız gelirdi. Kendisini rahmetle yâd ediyorum, çok muhterem bir insandı.

Hocam sonra imam-hatibe gidiyorsunuz. Oraya gitmeye nasıl karar verdiniz?

Hafızlığımı bitirdim ve 1960'ta icâzetimi aldım. Sonra bir komşumuzun mevlid merasimine davet edildik. Orada hocaefendi anneme benim için "Bundan sonra ne olacak?" diye sordu. Ben de hafızlık arkadaşım olan Halit Bostan ile Hacı Ziya Efendi'den Arapça okumaya gidecektim. Pazartesi gideceksen, gelmesi gereken arkadaşlar gelmeyince yatılıya gitme işimiz çarşambaya kaldı. Çarşamba günü gitmek için her şeyimi hazırladım. Hocaefendi anneme dedi ki "Bunu imam-hatibe vereceğiz." Annem de benim için "O Hacı Ziya Bilgin Efendi'ye gidecek," dedi. Hocam da dedi ki, "Hayır biz onu imam-hatibe vereceğiz." Annem de hocaya hürmetinden, "Nasıl biliyorsan öyle olsun," dedi. Pazartesi mevlide gitmem vesilesiyle imam-hatibe gitmiş oldum. İmam-hatipte güzel anılarımız oldu. Orada sıkıntı çekmedik, başarıdan başarıya koştuk. Allah'a şükür olsun böylece imam-hatibi bitirdik.

İmam-hatipteki hocalarınızdan kısaca bahseder misiniz?

Salih Bayraktar adında hafız bir Kur'an öğretmeni vardı. Çok muhterem bir insandı fakat biz o zaman anlayamazdık. Rahmetli Salih hocamız derste anlatır, vaaz-ı nasihat eder ders zili çalacağı zaman derdi ki Abdurrahman şurayı oku, Hasan burayı oku. Bir gün ona dedim ki, "Ya hocam; zil, bu öğrenciler dışarı çıksın diye çalışıyor. Siz derste bizi okutmuyorsunuz da zil çaldığında okutuyorsunuz. Yani teneffüse çıkamıyoruz?!" O rahmetli adam beni böyle bilirdi. Zil çaldığı zaman bana "Sen dışarı çık." derdi. Onunla böyle bir anımız vardı. Ama bu yaşadığımız olay kötü bir şey değildi. Zaten benim derslerim çok iyi olduğu için bana kızmazdı.

Bir gün, bir ilkokul öğretmeni bize, o zaman imam-hatip orta kısmı dört yıldız, fizik dersine geliyordu. İllkokul öğretmeni olduğu için o da fizikten anlamıyordu. Netice itibariyle anlattıkları benim bilgi dağarcığıma uymuyordu, ben de anlattıklarına karşı geliyordum. Ben hiç zayıf nedir bilmezken orta sonda fizik dersinden dört verdi bana. Hâl böyle olunca takdir alamadım. İmam-hatibe kayıt olduğum zaman rahmetli Nesib Yağmurdereli adında bir müdürümüz vardı. Beni kayıt yaptırmaya ağabeyim götürmüştü. İlkokuldan mezun olurken 11-12 yaşlarında değilsen diploma alamıyordun. Ben de küçük yaşta bitirdiğim için diploma alamadım ve 5 sene ara vermek durumunda kaldım. On beş yaşında imam-hatibe kayıt yaptırmak için geldim ama kaydımı yapmadılar ve beni müdüre yönlendirdiler. Müdür bana bir baktı ve sordu "Kaç yıl oldu ilkokuldan mezun olalı?" "Beş yıl oldu," dedim. "Sen şimdi okumayı da unutmuşsunur," dedi. Tabi ağabeyim hazırcevap. Dedi ki "Müdür bey, bir sene kalır bir sene geçer." Yani ağabeyim demek istedi ki iki senede bir sınıf geçsin, siz kaydedin bunu. Velhâsıl bu benim hafızamda iz yaptı. Okula kaydoldum ve imam-hatibin tüm sınıfların -fizikten dolayı orta sonda alamayışım hariç- takdir, teşekkür belgeleriyle geçtim.

Hocam hadis, fıkıh, tefsir derslerini okutan hocalarınızdan sizi etkileyen hocalarınız var mı?

Mahmut Özdil diye Maraşlı bir fıkıh hocamız vardı. Onlar zaten yeni gelmişlerdi. Bizim eski imam-hatipte okurken meslek dersi öğretmeni diye bir şey yoktu. Mesela fıkıh dersi için bize Yenicecum'a'nın imamı olan Kadir Parlak'ın babası Salih Parlak gelirdi. Kelam dersimize İskenderpaşa'nın imamı Yakup Gürsoy gelirdi. Daha sonra nikâh memuru oldu. Bunlar işinin ehli kimselerdi.

Hocam sonrasında Konya Yüksek İslam Enstitüsü süreciniz başlıyor. Oraya gitmeye nasıl karar verdiniz?

O zamanlar İslam enstitülerine girmek bugünkü YÖK'teki gibi değildi. Milli Eğitim Bakanlığı'nda hazırlanan sorular Ankara'dan kapalı zarflarla gelir, öğrencinin huzurunda açılırdı. Üç sınava girdik ki sorular hadis, Arapça ve edebiyat olmak üzere 3 alandan olurdu. Yazılıları kazandığımızda haber verilir, mülakata çağırılırdık. Mülakatta da Kur'an, hadis ve Arapça alanlarından sorular sorulurdu. Bizim hadis hocamız rahmetli Muhammed Tayyib Okiç'ti. Türkiye'deki Bosna-Hersekli muhacirlerdendi. Çok büyük hizmeti vardı, bize tefsir ve hadis derslerine geliyordu. Onun dersinde edindiğim teksir hâlindeki hadis ve tefsir notlarım hâlâ durur.

Hocam Konya'da fakülte öğrenciliğiniz dışında İslâmî ilimler sahasında ders okuma imkânınız oldu mu?

Yok. Çünkü fakülte bize yetiyordu, hocalarımız gayet doyurucuydu. Yatılı okuduğumuzdan arkadaşlarla devamlı gece mükâlemede bulunurduk.

Hocam Karadeniz'de Trabzon İmam- Hatip daha önce kurulmuştu. Siz Giresun İmam-Hatip'e gittiğinizde nasıl bir ortamla karşılaştınız? Kuruluş aşaması hakkında zihninizde kalan şeyleri bize aktarabilir misiniz?

Giresun İmam-Hatip, Rize İmam-Hatip ondan daha sonra kuruldu. Biz Trabzon İmam-Hatip'te okurken Artvin, Rize, Gümüşhane, Ordu, Giresun'dan öğrenciler Trabzon'a gelirdi. Hepimizin toplamı 320 kişiydi.

İmam-hatibe bu bölgelerden gelen öğrencilerin tamamı mı bu kadardı?

Evet, hiç unutmuyorum hepsi gelir Trabzon'da okurdu. Tabi daha sonra o şehirlerde de imam-hatipler açıldı. Ben Giresun'a gittiğimde benden önce şimdi rahmetli olan Diyanet müfettişi İrfan Şentürk hoca vardı. Daha sonra Tayyar Bey (Altıkulaç) bizi oraya layık gördü. O zamanlar Tayyar Bey din eğitimi genel müdürüydü.

Tayyar beyle tanışıyor muydunuz hocam?

Tanışıyorduk.

Nereden hocam?

Rıza Selimbaşoğlu vesilesiyle. Rıza Selimbaşoğlu, Tayyar Bey'in sınıf arkadaşıydı. Ben Adana İmam-Hatip'teyken Rıza Bey Gümrük Bakanlığı personel genel müdürüydü ve imam-hatipten de ağabeyimizdi. İlişkimizi hiç kesmedik. Giresun İmam-Hatip'teki öğrencilerimden bakan Nurettin Canikli, Giresun milletvekilleri Ali Temur ve Adem Tatlı benim öğrencilerimdendi. Giresun'da 4-5 yıl hizmet ettikten sonra yurt dışına gittim.

Hocam siz Giresun'da kurulu bir imam-hatipte idarecilik yaptınız. Sonrasında Beşikdüzü İmam-Hatip'te kurucu müdür olarak görev üstlendiniz. Bize bu kuruluş süreciyle ilgili bilgiler verir misiniz?

Oraya kurucu müdür olarak geldiğimde hiçbir şeyimiz yoktu. Müftülüğün üst katında tedrisat görüyorduk. Yeni kurulduğu için 1, 2, 3, 4. sınıf vardı. 5, 6, 7, 8. sınıflar yoktu. Yaklaşık 300 öğren-

cimiz vardı. Hatta şimdiki Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nin temelini de biz attık. Yurt dışındaki vatandaşlarımız fabrika yapmak amacıyla 14 dönümlük bir arazi aldı. Daha sonra kendi aralarında çıkan ihtilaftan dolayı bu orasını Diyanet Vakfı'na bağışladılar. Diyanet Vakfı da arazi üzerine okulu yapabilmemiz için araziye bize verdi. Beşikdüzü Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nin inşasında çalıştık. Allah'a şükürler olsun orada da iyi anılarımız oldu. Çocuklar hâlâ arar sorarlar.

Muhterem, kendin iyi olursan, kendin tevazu sahibi olursan her şey iyi olur. Biz idarecilikte öğrenciyi kazanalım, bir tane daha fazla olsun, neslimiz daha güzel olsun mücadelesini verdik. Bizim birçok arkadaşımız öğrenciyi öğrenci gibi görmedi. Bunu siz de bilirsiniz. Siz de okullarda okudunuz. İyi bir idareci merhametli, müşfik, mütevazı olursa başarılı olur. Adana'yı 20, 30 sene sonra ziyaret ettim. Eski öğrencilerimle Sabancı Camii'nde buluştuk. Beni büyük bir coşkuyla karşıladılar. Ben idareciyken yatılı öğrencilerin battaniyelerini dahi üzerlerine örterdim. İşte bunu despot bir idareci olmamama borçluyum.

Hocam emekli olmanızda 28 Şubat sürecinin etkisi var. Sizi yormayacaksa oraya da değinebilir miyiz?

Beşikdüzü İmam-Hatip Lisesi'ndeyim. Başı kapalı kız öğrencilerim ve bayan öğretmenlerim vardı. Bir gün kaymakam geldi ve bana dedi ki "Müdür bey, bu kız öğrencileri nasıl oturtuyorsun?" "Nasıl oturtacağım?" dedim. Bir sınıfta 15 erkek, 2 kız öğrenci var. Bunları müşterek oturtuyorum. Dedi ki "Aynı sınıfta yan yana mı oturuyorlar?" Dedim ki "Hayır." Bunun üzerine dedi ki "O kızları erkeklerle beraber oturt ve bayan öğretmenlerin başlarını açtır!" Bunun üzerine Milli Eğitim bize tebligat gönderdi. Ben de bir gün Milli Eğitim müdürüne dedim ki "Müdür bey, valilik sizsiniz. Niye öğretmeni ben cezalandıracağım, niye ben soruşturma açacağım. Sizin müfettişleriniz var gönderin, araştırın. Sizin görevinizi siz yapın." "Bu bizi dinlemiyor" diye düşündüler. Sonra baktım ki bir gün ben dâhil aralarında Sakarya, Adana, Konya olmak üzere yedi tane imam-hatip müdürünü görevden almışlar.

Hocam şimdi 40'lı yıllarda dünyaya geliyorsunuz. Sonra 60'lı yıllarda imam-hatip, 28 Şubat'tan sonra da emeklilik süreci var. Böyle çalkantılı dönemlerde hem hocaefendilik hem de idarî olarak yoğun, meşakkatli bir görev üstlenmişsiniz. Son olarak projemiz kapsamında bize tavsiyeniz nedir hocam?

Tavsiyem şudur: Yaptığımız görevi Allah rızası için yapın ki nefs ona sirayet edemesin. Çünkü nefs Allah rızası için yapılan şeye asla galebe çalamaz. Ben onu bilirim. Sizlere çok teşekkür ediyorum.

Biz teşekkür ediyoruz, Allah razı olsun. Allah'tan sağlığınızın, afiyetinizin daimî olmasını isteriz.